

ГУР'ЄВА ІРИНА АНАТОЛІЇВНА*(до 80 річчя від дня народження)*

1 серпня 2013 року виповнилось 80 років кандидату сільськогосподарських наук, відомому вченому в галузі генетичних ресурсів кукурудзи Гур'євій Ірині Анатоліївні

Ірина Анатоліївна Гур'єва належить до плеяди науковців, завдяки таланту і праці яких вітчизняна аграрна наука посідає гідне місце у світі і відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни.

І. А. Гур'єва народилася 1 серпня 1933 р. в м. Гадяч Полтавської області в сім'ї медиків. Після закінчення Старо-Мерчанської неповної середньої школи (Харківська

область) поступила до Старо-Мерчанського сільськогосподарського технікуму, який закінчила з відзнакою. З технікуму І.А. Гур'єва вийшла вже цілком сформованим фахівцем з певною цілеспрямованістю в житті. В 1952 році була направлена на навчання до Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва. В інституті виявила інтерес до дослідної роботи. Під керівництвом академіка М. М Кулешова проводила спостереження за розвитком рослин світової колекції кукурудзи. Саме це спонукало все своє життя присвятити дослідженням кукурудзи.

Після закінчення інституту в 1956 р. отримала спеціальність вченого агронома, пройшовши не простий шлях вчителя біології до науковця. З 1958 р. весь плідний творчий шлях І. А. Гур'євої в науці пов'язаний з Інститутом рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. В 1968 р. була зарахована на посаду молодшого наукового співробітника у відділ агроєкології і рослинних ресурсів Українського науково-дослідного Інституту рослинництва, селекції і генетики ім. В. Я. Юр'єва, яким керував професор Л. М. Делоне. З 1980 р. переведена на посаду старшого наукового співробітника, з 1991 р. завідувача сектором генетичних ресурсів кукурудзи лабораторії генетичних ресурсів зернових культур.

Кандидатську дисертацію за темою «Вихідний матеріал для селекції ранньостиглих гібридів кукурудзи» захистила в 1978 р. з присудженням наукового ступеня кандидата біологічних наук.

Неординарні здібності вченого і організатора наукового колективу, цілеспрямованість, висока працездатність, широкий науковий і загальний світогляд, активна наукова і життєва позиції – все це стало підґрунтям, на якому І. А. Гур'єва сформувалась як провідний в Україні спеціаліст з генетичних ресурсів кукурудзи.

І. А. Гур'єва взяла активну участь у розробці концепції Національного банку генетичних ресурсів рослин України та його формуванні. Розробці методики систематизації, ідентифікації, залучення, збереження та забезпечення зразками селекційних установ присвячена багаторічна наукова робота. Це дало змогу сформувати колекцію генофонду кукурудзи, яка налічує понад 6,0 тис. зразків залучених з 40 країн світу.

Під керівництвом І. А. Гур'євої проведена робота з систематизації, класифікації та групування за ознаками цінності генетичних ресурсів кукурудзи України. На базі чого створена комп'ютерна інформаційна система «Генетичні ресурси кукурудзи», яка сприяє ефективному використанню зразків колекції кукурудзи в селекційних та наукових програмах.

За результатами досліджень, проведених за участі І.А. Гур'євої, сформовано та зареєстровано в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України базову

колекцію кукурудзи з 4586 зразків, ознакові колекції: за продуктивністю та її складовими, за стійкістю до хвороб та шкідників, за придатністю до механізованого вирощування, за багатокачанністю; спеціальні: за системами цитоплазматичної чоловічої стерильності, з генами біохімічного складу зерна, генетичну колекцію кукурудзи, навчальну колекцію генофонду кукурудзи та зареєстровано 9 самозапилених ліній кукурудзи.

За результатами узагальнення багаторічних досліджень І. А. Гур'єва опублікувала три монографії «Селекція кукурузи на раннеспелість» (в співавторстві з Б. П. Гур'євим, 1990 р. та Л. В. Козубенком в 2000 р.) та «Генетичні ресурси кукурудзи на Україні» (в співавторстві з В. К. Рябчуном), за яку отримала диплом і золоту медаль міжнародного салону винаходів та нових технологій «Новий час».

Розроблені за її участі «Методичні рекомендації польового та лабораторного вивчення» (1993, 2003 рр.), Класифікатор – довідник виду *Zea mays* L. (2009 р.) стали основою для роботи з колекцією кукурудзи в Україні і сусідніх країнах. Наукові видання «Генетичне різноманіття зразків кукурудзи Національного центру генетичних ресурсів рослин України» (2005 р.) та «Банк даних "Генетичні ресурси кукурудзи " та його використання в селекції» (2001 р.) служать прикладом для систематизації знань про генетичні ресурси культур та шляхів їх використання

Вона є автором більш ніж 140 друкованих наукових праць, в тому числі 9 каталогів, 2 методичних розробок та 2 навчальних посібників.

Велику увагу Ірина Анатоліївна приділяє підготовці і вихованню молодого покоління вчених, яких 2 захистили дисертації і здобули науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук. За своїми професійними та людськими якостями вона є прикладом для співробітників науковців України.

В. К. Рябчун
керівник Національного центру
генетичних ресурсів рослин України

Н. В. Кузьмишина
завідувач лабораторії інтродукції
та зберігання генетичних ресурсів
рослин НЦГРРУ